

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

Дипломна робота
магістра
з теми: **«ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ ВЧИТЕЛЯ ТА БАТЬКІВ ЯК
ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ»**

Виконала: здобувачка 2 курсу
групи РО1-М21
спеціальності 013 Початкова освіта
П'єх Альона Володимирівна

Керівник: **Гудима Н.В.**,
кандидат філологічних наук, доцент
кафедри теорії та методик
початкової освіти

Рецензент: **Пасхаліс І. Л.**,
вчитель початкових класів, вчитель-
методист, заступник директора з
навчальної роботи Кам'янець-
Подільського ліцею №14

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЧЕРЕЗ ПАРТНЕРСЬКУ ВЗАЄМОДІЮ ВЧИТЕЛЯ ТА БАТЬКІВ	7
1.1 Зміст поняття «читацька компетентність» у психолого-педагогічній і методичній літературі.....	7
1.2 Психолого-педагогічні аспекти формування читацької компетентності здобувачів початкової освіти	13
1.3 Особливості формування читацької компетентності здобувачів початкової освіти засобом партнерської взаємодії вчителя та батьків	19
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБОМ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ ВЧИТЕЛЯ ТА БАТЬКІВ	25
2.1 Аналіз державних документів, програм і підручників з досліджуваної проблеми.....	25
2.2 Вправи та завдання для розвитку читацької компетентності молодших школярів.....	31
2.3 Стан досліджуваної проблеми у практиці сучасної початкової школи...	40
2.4 Дослідно-експериментальна робота з формування читацької компетентності молодших школярів засобом партнерської взаємодії вчителя та батьків	46
ВИСНОВКИ.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	62
ДОДАТКИ.....	69

ВСТУП

Сучасний освітній процес спрямований на виховання учня – суб'єкта культури і власної творчості. Важливу роль у цьому процесі відіграє книга. Тому читання, виховання читацької культури, формування вміння користуватись бібліотекою, книгою, формування в учнів читацької компетентності – це спільна діяльність педагогів, бібліотекарів і батьків.

«Читацька компетентність молодшого школяра – це володіння комплексних читацьких знань, умінь і навичок, які надають змогу учневі свідомо здійснювати пошук книги, інформації, розуміння текстів різних жанрів» [9, с.5].

Низка авторів не виокремлюють читацьку компетентність як ключову чи предметну. Вона є системоутвірною комунікативної, пізнавальної, інформаційної компетентностей. Це складна, багатокомпонентна структура. Вона формується на різних етапах навчальної діяльності. Жодний шкільний предмет не може претендувати на вичерпне формування тієї чи іншої ключової компетентності. Можна говорити про рівень її формування. У початковій школі учні здобувають ключові і предметні компетентності.

Низка досліджень учених довели, що читання є важливою частиною загального розвитку особистості учня. Проблему розвитку навичок читання розглядали такі науковці і методисти, як О. Вашуленко, В. Зайцев, В. Едигей, І.Пальченко, О.Савченко, Н.Скрипченко, І.Федоренко, І.Большакова та інші. Суттєво вплинули на розвиток читацької компетентності школярів дослідження відомих педагогів і психологів, це К.Ушинський, А.Макаренко, В.Сухомлинський, П. Каптерева, П. Блонський, Л. Виготський, Д. Ельконін, С. Рубінштейн, О. Леонтьєв, О. Никифорова, Л. Жабицька, Р. Бамбергер, Л. Беленька.

Читацька культура є важливи стратегічним чинником духовної культури особистості й інструментом підвищення інтелектуального потенціалу нації та соціальної активності суспільства. Питання розвитку

читацької культури учнів в еру цифрових технологій є актуальним і своєчасним. Важливість її вирішення залежить від конфлікту між вимогами інформаційного суспільства до інтелектуального, духовного розвитку дітей шкільного віку та зниженням інтересу підростаючого покоління до книги; НУШ зосереджується на розвиток комунікативної, читацької компетентності учнів і недостатньою увагою до літературного компонента у системі інтегрованого навчання; суспільною потребою у вихованні активних читачів і відсутністю системної промоції читання.

Навчити учнів добре читати – одне з найголовніших завдань школи. В.Сухомлинський писав, що «...читання – це віконце, через яке діти бачать, пізнають світ та самих себе» [61, с.347].

Чим раніше дитина навчиться читати, тим легше їй засвоїти всі інші предмети. Адже відомо, якщо дитина не навчиться вільно читати і не розумітиме прочитане, неможливо досягти грамотного рівня письма. Дитина, яка не вміє добре читати, переживає великі труднощі під час виконання домашнього завдання, їй не цікаво на уроках тощо.

Сучасні діти є досить гіперактивними, спілкуються на підвищених тонах між собою, чують і бачать тільки себе. Словниковий запас у дітей на рівні побутового, тому і не можуть висловити власну думку, побудувати діалог, описати предмет, явище. На нашу думку, всі ці навички повинні закладатись у сім'ї батьками, а школа тільки розвиває та поповнює ці знання. Читацькі навички формуються у родині, і практика на цьому етапі показує, що діти позбавлені можливості спілкуватися з книжками вдома – вони не практикують сімейне читання та обговорення прочитаного, вміння висловлювати ставлення до героя і до його поведінка. Читацький розвиток дитини є її основним засобом зв'язку з навколишнім середовищем, завдяки чому відбувається її соціалізація. Тому окреслена тема нашого дослідження є досить **актуальною**.

Мета дослідження – обґрунтувати та експериментально перевірити форми, методи та прийоми, завдяки яким учень відчуватиме бажання навчитись читати та дружити з книгою впродовж усього життя.

Завдання дослідження:

- 1) проаналізувати роботи видатних учених, методистів щодо формування і розвитку читацької компетентності молодших школярів;
- 2) з'ясувати сутність поняття «читацька компетентність», психолого-педагогічні особливості та шляхи їх дослідження у навчально-методичній літературі;
- 3) висвітлити специфіку практичного використання нових методичних моделей роботи з дитячою книжкою на уроках літературного читання в сучасній початковій школі;
- 4) дослідити рівень сформованості читацької компетентності учнів 2 класу;
- 5) розробити систему роботи з формування читацької компетентності молодших школярів через партнерські взаємовідносини вчителя і батьків.

Предметом дослідження є система роботи, спрямована на формування читацької компетентності здобувачів початкової освіти через партнерство батьків і вчителя.

Об'єкт дослідження – процес формування читацької компетентності молодших школярів засобом партнерської взаємодії вчителя та батьків.

Гіпотеза дослідження: формування читацької компетентності на уроках літературного читання у класі засобами партнерської взаємодії буде ефективним, якщо зважати на індивідуальні особливості молодших школярів; проводити індивідуальні бесіди з батьками; поетапно та систематично використовувати вправи для розвитку читацької компетентності; організовувати тематичні зустрічі в позаурочний час.

Методи дослідження:

- 1) теоретичного рівня (аналіз, синтез, узагальнення, систематизація, порівняння літератури);

2) емпіричного рівня (бесіда, спостереження, тестування, педагогічний експеримент);

3) статистичного рівня (якісний і кількісний аналіз експериментальних даних, метод математичної обробки результатів дослідження).

Апробація: Основні теоретичні положення й практичні результати представлено на низці міжнародних, всеукраїнських і регіональних конференціях; звітній конференції з виробничої організаційно-методичної практики в початковій школі.

Опубліковано статті: «Партнерська взаємодія вчителя та батьків як засіб розвитку читацької компетентності здобувачів початкової освіти» у збірнику «The III International Scientific and Practical Conference «Modern challenges to science and practice»» та «Формування читацької компетентності» у збірнику наукових праць студентів і магістрантів педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

База дослідження: Кам'янець-Подільський навчально-виховний комплекс №14 у складі спеціалізованої загальноосвітньої школи I ступеня з поглибленим вивченням англійської мови та гімназії.

Практична значущість полягає у тому, що розроблену методику роботи можна використовувати вчителем початкових класів на уроках літературного читання для формування читацької компетентності молодших школярів засобами партнерської взаємодії вчителя та батьків.

Структура роботи: робота складається зі вступу, двох розділів та висновків, списку використаних джерел, який містить 71 джерел, та додатків. Загальний обсяг роботи становить 72 сторінки. Обсяг основного тексту - 62 сторінки.

ВИСНОВКИ

Аналіз науково-методичної літератури показав, що проблема розвитку читацької культури учнів початкових класів не втрачає своєї значимості впродовж віків. Визначено, що читацька культура є важливим компонентом загальної культури особистості, а процес її формування є поетапним та передбачає належну організацію роботи учнів з книжкою як на уроках, так і у позаурочний час. Показниками високого рівня читацької культури є сформовані навички читання, обізнаність із колом читання, вміння аналізувати, критично й творчо осмислювати художні тексти, читацькі інтереси та читацька самостійність. З огляду на те, що суспільні запити ери цифрових технологій вимагають оновлення змісту літературної освіти й методики роботи з дитячою книжкою, популяризації читання, цим і викликало актуальність нашої роботи.

Читацьку компетентність визначаємо не лише обсягом літературознавчих понять, знань, початкових читацьких умінь і навичок з їх відтворенням, а й здатністю школяра засвоювати знання та застосовувати їх у власній літературній діяльності.

Процес формування читацької компетентності в молодших школярів буде результативним лише за умови цілеспрямованої і систематичної взаємодії педагога, школярів і їхніх батьків. Лише така співпраця може дати результати. Тому проводити роботу над формуванням читацької компетентності слід починати із розуміння сутності кожного етапу та використання найбільш ефективних методів і прийомів на уроці.

Також при формуванні читацької компетентності безпосередньо потрібно враховувати психолого-педагогічні чинники, особливо вікові та індивідуальні особливості молодших школярів. Їх врахування сприятиме формуванню активного читача, який може сприймати, осмислювати твори, надавати та висловлювати певну оцінку.

Визначено, що місія Нової української школи полягає в допомозі розкрити та розвинути здібності, таланти і можливості кожної дитини на основі партнерства між учителем, учнем і батьками.

Ключовою складовою формули Нової української школи є взаємна повага до особистості, це особистісно зорієнтована педагогіка, у центрі якої – дитина і це все педагогіка партнерства. Партнерство сім'ї та школи передбачає добровільну участь батьків у конкретних заходах, запропонованих учителями, за умови, що батьки та вчителі готові до взаємодії на рівних, паритетних засадах, з опорою на обов'язковість виконання взятих на себе зобов'язань [44].

Доведено, що у практиці сучасної початкової школи учителі не вмотивовані до вдосконалення співпраці з батьками у роботі з дитячою книгою та недостатньо проінформовані з цієї проблеми. У ході констатувального етапу експерименту встановлено, що учні 2-А та 2-В класів наявну незацікавленість до читання, недостатні знання творів сучасних письменників, а отже, невисокий рівень читацької культури (2-А клас: 19,5% – високий рівень; 33,3% – достатній; 25% – середній, 22,2% – початковий. 2-В клас: 17,6% – високий; 32,4% – достатній; 29,4% – середній; 20,6% – початковий).

У дослідженні запропоновано першочергово провести бесіду з батьками; використання вправ для спільної роботи «учитель-учень-батьки»; застосування комплексних завдань із новими методами, прийомами та засобами навчання формування читацької компетентності; застосування цифрових засобів навчання.

Визначено, що така методика є ефективною, якщо дотримуватися певної логічної послідовності використання творчих інтерактивних проєктів і форм роботи, що вимагають залучення інструментів цифрових технологій під час вивчення сучасної літератури на уроках та організації заходів із читання в позаурочний час. Ефективність експерименту засвідчили позитивні

результати: коло читання дітей значно розширилося, зріс інтерес до читання, критично осмислювали художні твори, творчо працювали на прочитаним.

Результати експерименту показали, що правильний підбір ефективних методів і форм роботи з книжкою, активна робота учнів класу та вміло підібрані цікаві вправи, ігри і завдання на основі прочитаного, допомагають досягти бажаного результату. Рівень читацької культури в школярів значно зріс: високий рівень – 27,8%, достатній – 33,3%, середній – 30,6%, початковий – лише 8,3%. Як засвідчує порівняльний аналіз результатів констатувального та формувального етапів експерименту, залучення учнів до активної роботи з книжкою для дітей за сучасними методичними моделями є важливим чинником формування читацької культури. Зауважуємо, що в процесі такої діяльності зростає рівень літературного розвитку, духовної культури молодших школярів.

Отже, вихідна методологія дослідження є правильною, окреслені завдання реалізовані, мета досягнута, а сукупність одержаних висновків, упровадження основних теоретичних положень роботи в шкільну практику спрямовано на подальший розвиток читацької культури школярів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. The III International Scientific and Practical Conference «Modern challenges to science and practice», January 24 – 26, Varna, Bulgaria. 432 p.
2. Архипенко І.Л. Педагогіка партнерства – невід’ємна складова у роботі з батьками. Досвід роботи вихователя закладу початкової освіти: традиційні підходи та інновації: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Ужгород : Центр прогресивної освіти «Генезум». Частина II, 2020. С. 271-277.
3. Березіна О.М., Павловська Т.О. Мовні ігри та забави: Навчально-методичний посібник. Тернопіль: Мальва ОСО, 2002. С. 104
4. Богатир В. Формування навички швидкого читання. Початкова освіта. 2005. №8. С.14-16.
5. Бугайко Т. Ф., Бугайко Ф. Ф. Навчання і виховання засобами літератури. Київ: Радянська школа, 1973. С. 176
6. Бутенко О.Г., Рябошапка О.В., Воєдило О.В. Моральне виховання молодших школярів: педагогіка партнерства в новій українській школі. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.
7. Бучма В.В. Діалогічна взаємодія як складова педагогіки партнерства в концепції нової української школи. Формування позитивної громадської думки щодо освітніх інновацій: підсумки IV етапу експерименту: матеріали круглого столу.
[URL:http://www.psyh.kiev.ua/Збірник_наук._праць._-_Випуск_24](http://www.psyh.kiev.ua/Збірник_наук._праць._-_Випуск_24).
8. Вашуленко О. В. Варіативність уроків літературного читання. Учитель початкової школи. 2015. № 4. С. 27–31.
9. Вашуленко О. Читацька компетентність молодшого школяра: теоретичний аспект. Початкова школа. 2011. № 1. С. 48 – 50.
10. Вашуленко О.В. Оцінювання читацьких компетентностей молодших школярів. Початкова школа . 2007 . №12. С. 16 – 18.

11. Вашуленко О.В. Формування читацької компетентності (мовленнєва, літературно-творча й емоційно-ціннісна складові) молодших школярів у навчальному процесі. Анотовані результати науково-дослідної роботи інституту педагогіки НАПН України: інформаційне видання. Київ: Педагогічна думка, 2013. С. 44-52.

12. Ващенко Н. Виховання у молодших школярів любові до читання. Початкова школа. 1989. С.11-16

13. Велитченко Л. К. Педагогічна взаємодія як онтологічний простір ідентифікації. Наука і освіта. 2014. № 9. С. 59-64

14. Воєвутко Н.Ю., Самсонюк Л.С. Педагогіка партнерства як ключовий компонент концепції нової української школи. Освітній менеджмент: теорія і практика: зб. наук. праць за заг. ред. Л.В. Задорожної-Княгницької. Маріуполь: МДУ. С.161-168.

15. Державний стандарт початкової освіти URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>

16. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібн. Київ : Академвидав. С. 352

17. Єпіхіна М.А. Педагогіка партнерства: аналіз зарубіжного досвіду. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. № (324), Ч. II. С. 226-234.

18. Закон України «Про освіту». Відомості Верховної Ради (ВВР). 2017. № 38-39. С. 380.

19. Ісаєва О.О. Про сучасного читача: що відбувається з книгою на сучасному етапі. Шкільна бібліотека. 2014. №3. С.13-17.

20. Кірієнко Т. Співпраця з родиною. Семінар для педагогів. Дошкільне виховання. 2006. № 10. С. 7-9.

21. Коба В.І. Розвиток навичок читання, уміння працювати з книгою як засіб розумового виховання учнів. Початкове навчання та виховання. 2005. №23. С. 3-14.

22. Коваленко О. Навчання дітей читати. Психолого-педагогічні засади. Початкова освіта. 2005. №18. С. 2-4.

23. Концепція «Нова школа. Простір освітніх можливостей» URL : <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/>. 40 с.
24. Котирло Т.В., Щербина Д.В. Освіта і просвіта батьків, членів родин: практичний посібник. Київ: ШООД імені Івана Зязюна НАПН України, 2019. 219 с.
25. Коханова. О. Психологія партнерської взаємодії в освіті: навчально-методичний посібник. Київ: ПП Щербатих О.
26. Купріянова В.В. Читацька компетентність молодшого школяра. Початкова школа. 2012. №3. С.4-11.
27. Курпіта В.І. Дидактична гра як метод формування навичок читання у дітей 6-річного віку. Початкове навчання та виховання. 2005. № 29-30. С. 49-66.
28. Левченко О.М. Тренувальні вправи для учнів початкових класів "Вчимося читати швидше". Початкове навчання та виховання. 2005. № 15. С.2-6.
29. Лізньова Ю. В. Формування читацької компетентності учнів початкових класів. Початкова школа. 2012. № 2. С. 4-9.
30. Літературне читання. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 2-4 класи. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2012. С. 71 – 97.
31. Манайло В.В. Формування читацької компетентності молодших школярів на уроках позакласного читання. Основа. 2015. №4. С. 3-6.
32. Мартиненко В. М. Робота з дитячою книжкою. Початкова школа. 2003. №7,8. С.24 – 28; 40 – 43.
33. Мартиненко В. О. Структура і зміст читацької компетентності молодших школярів. Педагогічна освіта: теорія і практика. 2013. Вип. 15. С. 145–151.
34. Мартиненко В. Робота з дитячою книжкою. Початкова школа. 2001. №6. С. 42–57.

35. Мартиненко В.О. Оновлення змісту літературного читання у контексті компетентнісного підходу. Початкова школа. 2012. № 10. С. 20-25.
36. Мартиненко В.О. Структура і зміст читацької компетентності молодших школярів. Збірник наукових праць: Педагогічна освіта: теорія і практика. Вип. XV. Кам'янець-Подільський, 2013. С. 145-151.
37. Марченко Н. Ключ до читання. Початкова школа. 2016. №5. С. 33-37.
38. Миронова С.П. Методика корекційної роботи при порушеннях пізнавальної діяльності. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. 260 с.
39. Морозова Л. Робота з батьками: сучасний підхід до організації. Палітра педагога, 2011. № 4. С. 6-11.
40. Науковий простір студента: пошуки і знахідки (ч. 2): матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної студентської інтернет-конференції (24 березня 2021 року): збірник тез.-Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2021. С. 384
41. Науменко В. Навчання вдумливого читання і розуміння художнього твору. Початкова школа. 2008. № 7. С. 50–51.
42. Науменко В.О. Методичні рекомендації до уроків літературного читання. Початкова школа. 2013. № 32. С.18-30.
43. Нова українська школа. URL : <https://osvita.ua/doc/files/news/520/52062/new-school.pdf>
44. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja: pid zag. red. Bibik N.M. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. С. 18.
45. Олійник Т.І. Педагогіка партнерства» – як один із факторів ефективної взаємодії учасників освітнього процесу. Інтеграція як освітня стратегія модернізації початкової освіти. Зб.наук.пр. (В.І. Очеретянко Ред.). Хмельницький: ХОІППО. С.95-99.
46. Організація роботи з батьками. Упорядн. Юзефік Л.О., Купина Н.М. Тернопіль: Астон, 2002. С.168.

47. Оржеховська В. М., Кириченко В.І., Ковганич Г.Г. Взаємодія навчального закладу і сім'ї: стратегії, технології, моделі: практико орієнтований посібник. Харків, 2007. С. 200

48. Перепелюк І. Р. Методичні рекомендації до курсу «Теорія та методика співпраці з родинами». Чернівці, 2017. С. 32

49. Плиско К.М. Технологія уроку української мови з опорою на зв'язний текст та її теоретичне обґрунтування. Вивчаємо українську мову та літературу. №11(15). С. 2-4.

50. Пономарьова К. І. Українська мова та читання: Підручник для 2 класу ЗЗСО (у 2-х частинах): Частина 1. Київ: УОВЦ «Оріон», 2019. С. 144

51. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька : навч. посіб. Тернопіль, 2005. 360 с.

52. Русин Г. Педагогічна культура батьків як основа покращення взаємодії сім'ї та школи. Обрії. 2013. № 1 (36). С. 96-98.

53. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти: Компетентнісний підхід як чинник модернізації навчального процесу. Київ: Вид-во «Грамота», 2013р. С. 553

54. Савченко О. Я. Літературне читання: інтерактивні методи і прийоми. Початкова школа. 2017. № 4. С. 34–39.

55. Савченко О. Я. Методика читання у початкових класах: посіб. для вчителя. Київ: Освіта, 2007. С. 334

56. Савченко О. Я. Українська мова та читання: Підручник для 2 класу ЗЗСО (у 2-х частинах): Частина 2. Київ: УОВЦ «Оріон», 2019. С. 144

57. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи. Київ: Абрис, 1997. С. 358.

58. Савченко О.Я. Сучасний урок у початкових класах. Київ: Магістр, 1997. С.225.

59. Сембрат О. Д. Формування читацьких інтересів молодших школярів: методична розробка. Вінниця: ММК, 2016. С. 79.

60. Суровцева О. К. Співпраця батьків та школи в екологічному вихованні дітей. Педагогічний пошук. 2011. № 1 (69). С. 74-77.
61. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: У 5 т. Київ: Радянська школа, 1976-1977. Т.1. С. 654
62. Сучасні технології початкової освіти: реалії та перспективи. Збірник наукових праць. Випуск 6. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, педагогічний факультет, кафедра теорії та методик початкової освіти; редакційна колегія: Бахмат Н.В., Гудима Н.В., Ковальчук О.В. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2022.
63. Типові освітні програми для 1-2 класів НУШ. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Savchenko.pdf>
64. Типові освітні програми для 3-4 класів НУШ. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Savchenko.pdf>
65. Трубавіна І. М. Зміст та форми просвітницької роботи з батьками : науково-метод. матеріали для працівників соціальних служб, учителів, соціальних педагогів, студентів педагогічних вузів. Київ : УЦДССМ, 2000. 88 с.
66. Формування читацької компетентності молодших школярів. URL : <https://www.pedrada.com.ua/article/1192-formuvannya-chitatsko-kompetentnost-uchnv-pochatkovo-shkoli>
67. Чепелева Н.В. Технології читання. Київ : Главник, 2004. С. 95
68. Шанскова Т. І. Соціально орієнтована підготовка майбутніх учителів початкової школи до роботи з батьками : автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2002. 23 с.
69. Щербань П. М. Педагогічна культура та її значення в суспільстві. Рідна школа. 2004. № 7-8. С.16-18.

70. Щербань П. Сутність педагогічної культури. Вища освіта України. 2004. № 3. С. 67-71.

71. Яценко Т. О. Формувати компетентнісного читача. Українська мова і літ. в школі, 2008. № 6. С. 25 – 28.